

УДК 336

Андрушкевич Н. В.

natalia.andrushkevich@e-u.edu.ua, ORCID ID: 0009-0006-2154-4068

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін
Черкаська філія Приватного вищого навчального закладу
«Європейський університет», м. Черкаси*

Телепенько О. В.

otelepnyk@e-u.edu.ua, ORCID ID: 0009-0008-7265-6427

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня,
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет», м. Київ*

Тараненко А. А.

a.taranenko@e-u.edu.ua, ORCID ID: 0009-0003-9040-2723

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня,
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет», м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Важливою характеристикою потенціалу підприємства є взаємозамінність і збалансованість його складових. Хоча баланс потенційних компонентів, що є запорукою його успішного функціонування, потребує комплексного догляду та прагне до абсолютності як у просторі, так і в часі, взаємозамінність завжди відносна, обмежена і залежить від економічної ситуації, рівня розвитку та особливостей господарювання. Система. Функціональне поєднання складових компонентів потенціалу, кожна з яких складається з окремих частин, реалізується через численні прямі та зворотні матеріально-інформаційні зв'язки, що підтверджує його комплексність. Удосконалення та поглиблення зв'язків між складовими потенціалу підприємства, а також їх інтеграція є ключовими факторами розвитку та критеріями прогресу. Оптимальне використання економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах нестабільності національної та світової економіки вимагає досягнення оптимальної пропорційності та збалансованості розвитку всіх елементів потенціалу підприємств, орієнтуючись на основні параметри економічного зростання: стабільно високі темпи, обсягів абсолютних приростів, структурних змін у виробництві відповідних видів продукції та забезпеченні їх якості. Здатність підприємства досягати поставленої мети та отримувати заплановані результати фінансово-господарської діяльності, зберігаючи здатність до розвитку, є його потенціалом. Визначення потенціалу підприємства нерозривно пов'язане зі структурою його ресурсів. Саме ресурсну структуру потенціалу розглядає більшість дослідників, виокремлюючи при цьому різну кількість його складових. Ресурсний підхід визначає економічний потенціал підприємства як систему ресурсів, у результаті взаємодії яких досягаються поставлені цілі фінансово-господарської діяльності підприємства. Мета дослідження – проаналізувати та обґрунтувати структуру та особливості формування економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Проведено категоріальний аналіз різновидів термінології «ресурси» та «потенціал підприємства». У статті представлено розроблений авторами алгоритм процесу оптимізації структури економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств, а також необхідність урахування галузевої специфіки при аналізі економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: економічний потенціал, сільське господарство, підприємство структура потенціалу, оптимізація потенціалу, аналіз економічного потенціалу.

Andrushkevych Nataliia

natalia.andrushkevich@e-u.edu.ua, ORCID ID: 0009-0006-2154-4068

Ph.D., Associate Professor at the Department of Management and Marketing,
Cherkasy branch of Private Higher Educational Establishment «European University», Cherkasy

Telepenko Oleh

otelepenjko@e-u.edu.ua, ORCID ID: 0009-0008-7265-6427

Postgraduate, Private Higher Educational Establishment «European University», Kyiv

Taranenko Andrii

a.taranenko@e-u.edu.ua, ORCID ID: 0009-0003-9040-2723

Postgraduate, Private Higher Educational Establishment «European University», Kyiv

PECULIARITIES OF THE FORMATION AND ANALYSIS OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract. *An important characteristic of the enterprise's potential is the interchangeability and balance of its components. Although the balance of potential components, which is the key to its successful functioning, requires comprehensive care and strives for absoluteness both in space and time, interchangeability is always relative, limited and depends on the economic situation, level of development and features of the management system. The functional combination of constituent components of the potential, each of which consists of separate parts, is implemented through numerous direct and reverse material and informational connections, which confirms its complexity. Improvement and deepening of connections between the components of the company's potential, as well as their integration, are key factors of development and criteria for progress. Optimum use of the economic potential of agricultural enterprises in conditions of instability of the national and world economy requires the achievement of optimal proportionality and balanced development of all elements of the potential of enterprises, focusing on the key parameters of economic growth: consistently high rates, volumes of absolute increases, structural changes in the production of relevant types of products and ensuring their quality. The ability of the enterprise to achieve the set goal and obtain the planned results of financial and economic activity, while maintaining the ability to develop, is its potential. Determining the potential of an enterprise is inextricably linked to the structure of its resources. It is the resource structure of the potential that most researchers consider, at the same time distinguishing a different number of its components. The resource approach defines the economic potential of the enterprise as a system of resources, as a result of the interaction of which the set goals of the enterprise's financial and economic activity are achieved. The purpose of the study is to analyze and substantiate the structure and features of the formation of the economic potential of agricultural enterprises. A categorical analysis of the varieties of the terminology "resources" and "enterprise potential" was carried out. The article presents the algorithm developed by the authors for the process of optimizing the structure of the economic potential of agricultural enterprises, as well as the need to take into account the specifics of the industry when analyzing the economic potential of agricultural enterprises.*

Key words: economic potential, agriculture, enterprise, potential structure, optimization of potential, analysis of economic potential.

JEL Classification: O13, Q12

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-42-01>

Постановка проблеми. Ефективне використання економічного потенціалу підприємств сільського господарства в умовах нестабільності національної та світової економіки вимагає досягнення оптимальної про-

порційності та збалансованого розвитку всіх компонентів потенціалу підприємств, орієнтуючись на ключові параметри економічного зростання: стабільно високі темпи, обсяги абсолютних приростів, структурні зміни

у виробництві відповідних видів продукції та забезпечення її якості.

Підвищення економічної ефективності потенціалу підприємства потребує його структуризації, встановлення функцій та зв'язків. На сьогодні відсутнє чітке та однозначне розуміння структури потенціалу. Це пов'язано з тим, що дослідники переважно зосереджуються на визначенні окремих складових потенціалу, методології та інструментах оцінки їхнього впливу на загальні результати діяльності підприємства на ринку, тоді як ефект від використання сукупного потенціалу досліджено недостатньо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню сутності поняття економічного потенціалу підприємства та формуванню його структури присвячені праці таких вчених-економістів як: С.М. Литковська [1], Г.М. Калетник [1; 2], І.В. Гончарук [2], Ж.В. Гарбар [3], Н.О. Кондратенко [4], М.М. Новікової [4], Н.Я. Спасів [4], Н.В. Штихан [5], Л.В. Беззубко [5], О.В. Ареф'єва [6], С.Т. Пілецька [6], Д.В. Заболотна [6] та інших.

Однак проблема структуризації та аналізу економічного потенціалу з урахуванням специфіки сільського господарства залишається недостатньо дослідженою, що й визначило актуальність цього дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування складових компонентів економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства та формування алгоритму його аналізу й оптимізації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Здатність підприємства досягати поставленої мети і отримувати заплановані результати фінансово-господарської діяльності, зберігаючи при цьому здатність до розвитку, є його потенціалом. Визначення потенціалу підприємства нерозривно пов'язане із структурою його ресурсів. Саме ресурсну структуру потенціалу розглядають більшість дослідників, виділяючи при цьому різну кількість її складових.

Ресурсний підхід визначає економічний потенціал підприємства як систему ресурсів, внаслідок взаємодії яких досягаються поставлені цілі фінансово-господарської діяльності підприємства. Зазначена система ресурсів містить такі основні елементи: фінансові ресурси; інформаційні ресурси; кадрові ресурси; технологічні ресурси; технічні ресурси; просторові ресурси; ресурси системи управління.

Оскільки ресурсний підхід розглядає лише ресурси як основний аспект фінансово-господарської діяльності, він не дає повної характеристики структури економічного потенціалу підприємства.

Крім ресурсного існує і функціональний підхід, який передбачає, що структура потенціалу підприємства визначається основними функціями, серед яких: виробництво, техніко-технологічне забезпечення, маркетинг, зберігання та передача інформації, організація роботи підприємства, соціальне обслуговування працівників та пошук і розміщення фінансових ресурсів.

Обидва вищезазначені підходи є односторонніми і не розкривають структури потенціалу підприємства повною мірою.

Особливий науковий інтерес представляють приклади комплексного аналізу структури потенціалу, які розглядають ресурсні та функціональні аспекти поряд з іншими характеристиками структури потенціалу підприємства, що ілюструє склад його компонентів. Аналіз структури економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства дозволяє виділити три ключові компоненти – природний, виробничий і соціальний.

Природний компонент обумовлений використанням земельних ресурсів як фактора виробництва та залежністю господарської діяльності від природно-кліматичних умов.

Виробничий компонент потенціалу підприємства є сукупністю залучених у процес виробництва матеріально-технічних та нематеріальних ресурсів.

Соціальний компонент визначається трудовими ресурсами, кваліфікацією персоналу підприємства, і навіть ефективністю їх використання [3].

У процесі вивчення матеріально-речових складових економічного потенціалу підприємства АПК слід враховувати особливості виробництва, зокрема їхнє подвійне походження – природне і трудове. Тому в структурі потенціалу аграрного підприємства першочергово необхідно виокремлювати компоненти природного потенціалу.

Соціально-економічна складова економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства охоплює трудовий потенціал, який включає як нинішніх працівників, так і загалом усе працездатне населення. До організаційно-управлінської компоненти потенціалу

можна віднести підприємницький, інформаційний та інфраструктурний потенціал.

Одним з основних специфічних компонентів виробничого потенціалу сільського господарства, який суттєво впливає на ефективність аграрного виробництва, є агробіокліматичний потенціал. Це сукупність факторів та умов, що формуються незалежно від діяльності людини. У сільськогосподарському виробництві біогенетичний і природно-кліматичний потенціал виступають як єдина складна система фізіологічних, біологічних та економічних факторів і умов. Багато з них, залучаючись до виробничого процесу, можуть бути повністю або частково несумісними та знаходитися в певному протиріччі. Тому, для більш ефективного використання біогенетичного потенціалу сільськогосподарських культур у виробничому процесі його необхідно узгоджувати з природно-кліматичним потенціалом через раціональне розміщення виробництва в різних зонах країни. Відмінності в природно-кліматичних умовах створюють об'єктивну потребу в територіальному поділі праці та регіональній спеціалізації за природно-економічними зонами для максимально ефективного використання виробничого потенціалу та отримання найбільшого обсягу продукції з одиниці площі при мінімальних витратах.

Важливою особливістю сільського господарства є те, що земельні ресурси входять до складу продуктивних сил галузі. З точки зору загальнонаціональної ефективності, раціональне використання виробничого потенціалу земельних ресурсів має надзвичайно велике значення. Потенціал землі як засобу виробництва визначається багатьма об'єктивними та суб'єктивними чинниками, які можна розподілити на чотири основні групи: генетичні фактори, пов'язані з фізичними, хімічними та біологічними властивостями ґрунтів, що сформувалися протягом тривалого процесу ґрунтоутворення; фактори, пов'язані з різними біокліматичними та гідрологічними умовами; виробничо-технологічні чинники, що залежать від інвестицій у відтворення основних фондів, використання інновацій та досягнень науки; фактори, що визначаються рівнем соціально-економічного розвитку суспільного виробництва [1].

Біологічний потенціал рослинництва полягає у можливості отримувати максимальний обсяг продукції за існуючих природно-

економічних умов, оптимальних системах вирощування рослин та рівні агротехнології.

Біологічний потенціал тваринництва виявляється у можливості отримати максимальний рівень продуктивності сільськогосподарських тварин у результаті використання господарсько-корисних ознак та якостей у поєднанні з оптимальними умовами годівлі та утримання. Біопотенціал тваринництва крім високої продуктивності повинен мати якості високої стійкості (адаптивність, резистентність) та стабільної відтворюваності. Більш ефективне використання біопотенціалу сільськогосподарських тварин можливе за рахунок більш повного використання генетичного потенціалу існуючих та нових порід, поліпшення породної структури основного стада, створення оптимальних умов їх реалізації

Техніко-технологічний потенціал – це здатність сільськогосподарського підприємства, використовуючи організаційно-економічну структуру та технічні можливості, виробляти максимальний обсяг певного асортименту та якості продукції за одиницю часу.

Матеріально-технічний потенціал – це здатність енергетичних засобів, сільгосп машин та інструментів виконувати аграрні роботи в установлені терміни відповідно до сучасних агробіо-технологій і забезпечувати безперервність виробничого процесу. Обґрунтування економічної доцільності, вдосконалення складу та ефективного використання машинно-тракторного парку є основою для максимізації виробництва сільськогосподарської продукції.

Технологічний потенціал є здатністю наявної сільськогосподарської техніки своєчасно і високоякісно задовольнити потреби рослин та тварин. Технологічний потенціал рослинництва включає такі елементи: агротехніка (технологія рослинництва); сівообіг; система захисту рослин (боротьба з бур'янами, хворобами та шкідниками); меліорація.

Технологічний потенціал тваринництва охоплює методи утримання тварин, складання раціонів їх годівлі та рівень технічного обслуговування тварин.

Науково-технічний потенціал пов'язаний з розвитком науково-технічного прогресу та впровадженням його досягнень у виробництво.

Фінансовий потенціал визначається вибором джерела фінансування, можливістю залучати інвестиції для здійснення фінансово-господарської діяльності, балансом власних та

позикових фінансових ресурсів. Ці ресурси не тільки беруть участь у процесі виробництва, а й можуть бути спрямовані на фінансування певних стратегічних напрямів розвитку підприємства [2].

Трудовий потенціал як сукупність якісних і кількісних характеристик груп населення працездатного віку, які виявили бажання і здатні здійснювати трудову діяльність.

Управлінський потенціал є сукупністю навичок і здібностей керівників усіх рівнів, які забезпечать можливість побудови ефективної системи менеджменту з метою реалізації місії підприємства. Управлінський потенціал визначається кваліфікацією менеджменту підприємства, його здатністю оперативно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, впровадженням передових методів управління.

Потенціал організаційної структури управління поєднує в собі рівень організації структурних компонент підприємства та характер взаємозв'язків між ними, здатність керуючої системи до адаптації, швидкість прийняття управлінських рішень.

Підприємницький потенціал є сукупністю характеристик, що визначають здатність керівника та менеджменту підприємства використовувати економічну ситуацію, що склалася, задля отримання для підприємства максимальних вигод або створення умов для його подальшого розвитку.

Ринковий потенціал визначається обсягом ринку, бар'єрами входу/виходу, рівнем конкуренції.

Маркетинговий потенціал є кошти та можливості, що використовуються при реалізації продукції, які дозволять збільшити прибуток від продажу як за рахунок збільшення обсягів, так і ціни продажу.

Інформаційний потенціал підприємства як інформаційний ресурс у єдності з організаційно-технічними можливостями забезпечує вироблення та реалізацію управлінських рішень з метою підвищення рівня виробництва. Крім того, інформаційний потенціал пов'язаний з іншими складовими потенціалу підприємства, оскільки сприяє трансформації інформації та отриманих з неї знань у нові технології та засоби праці.

Інноваційний потенціал відображає можливості підприємства до залучення у виробництво нових технологій, а також можли-

вості створення таких технологій самим підприємством [5].

Інфраструктурний потенціал як баланс вимог та потреб виробництва та можливостей структурних підрозділів покликаний створити сприятливі умови для ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства та задоволення соціальних потреб працівників.

Структурний потенціал реалізується через виробничу та невиробничу (соціальну) структуру підприємства. Виробнича структура обслуговує основне виробництво, а невиробнича структура опосередковано пов'язана з процесом виробництва (робота з підготовки кадрів, медичне обслуговування, установи соціальної спрямованості).

Логістичний потенціал є системою інформаційно-матеріальних зв'язків підприємства з суб'єктами навколишнього середовища і полягає в раціональному придбанні та комплексному використанні ресурсів.

Враховуючи ефект синергії, оптимізацію структури потенціалу підприємства доцільно проводити в 5 етапів:

1. Розробка системи цілей для підприємства в цілому та його підрозділів: стратегічних, тактичних і поточних цілей;
2. Визначення необхідного набору стратегічних ресурсів для досягнення кожної мети;
3. Оцінка різних комбінацій ресурсів і прийняття остаточного рішення;
4. Оптимальний розподіл обмежених ресурсів підприємства;
5. Проведення оцінки отриманих результатів [4].

Ефективність використання економічного потенціалу підприємств АПК залежить від наявних у них активів, які залучені до виробництва. У регіональному контексті існують значні відмінності в забезпеченості підприємств активами, що впливають на їхні показники діяльності.

Проблема оцінки економічного потенціалу на підприємствах сільського господарства набуває в даний час особливої актуальності, оскільки сучасна практика господарювання свідчить про високий ступінь невизначеності середовища функціонування підприємств, і, у зв'язку з цим роль ефективної організації стає однією з ключових. При цьому одними з вирішальних факторів, що визначають ступінь конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, стають властиві

даному підприємству індивідуальні особливості у вигляді важких для імітації активів та ресурсів, які дозволяють забезпечувати та підтримувати їхню конкурентну перевагу. Ці індивідуальні особливості становлять основу формування та розвитку економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Кожна структурна компонента економічного потенціалу підприємства може розглядатися як самостійна система, так і підсистема у межах іншої системи вищого порядку. Головне, щоб можливості, закладені в кожній складовій економічного потенціалу, працювали на основну мету діяльності підприємства [6].

При здійсненні оцінки економічного потенціалу сільгосп підприємства, як і будь-якого іншого, необхідно чітко представляти структуру потенціалу, основні характеристики складових його компонентів, їх співвідношення та використання у процесі виробництва. Так, фінансовий потенціал можна оцінити потенційними фінансовими показниками виробництва (структурою капіталу, прибутковістю, ліквідністю, платоспроможністю). Майновий потенціал може бути охарактеризований кількісно у вартісній оцінці активів підприємства та якісно як ступінь стійкості фінансового стану. Для характеристики трудового потенціалу підприємства можна застосувати показники, що розкривають склад та структуру працівників, рівень освіти та кваліфікації, продуктивність праці.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Важливою характеристикою потенціалу підприємства є взаємозамінність та збалансованість його компонент. Хоча збалансованість складових потенціалу, яка є ключем до його успішного функціонування, вимагає всебічної обережності і прагне до абсолютності як у просторі, так і в часі, взаємозамінність завжди є відносною, обмеженою та залежить від економічної ситуації, рівня розвитку і особливостей системи управління.

Функціональне поєднання складових компонент потенціалу, кожен з яких складається з окремих частин, реалізується через численні прямі і зворотні матеріально-речові та інформаційні зв'язки, що підтверджує його складність. Поліпшення і поглиблення зв'язків між компонентами потенціалу підприємства, а також їх інтеграція є ключовими факторами розвитку і критеріями прогресу. Прийняття досягнень науково-технічного прогресу і здатність роз-

виватися шляхом безпосереднього та систематичного застосування інноваційних технічних і технологічних рішень є ключовими характеристиками потенціалу підприємства. В історичному процесі формування потенціалу науково-технічні досягнення кожної епохи стали невід'ємними частинами потенціалу, значно підвищуючи його рівень, змінюючи структуру та удосконалюючи його властивості.

У структурі потенціалу підприємства АПК доцільно виділити три окремі складові: матеріально-речову, соціально-економічну та організаційно-управлінську.

Система економічного потенціалу, що складається з матеріально-речових компонентів, може бути розділена на підсистеми нижчого рівня. Зокрема, до таких підсистем відносяться агробіокліматичний потенціал, техніко-технологічний потенціал і фінансовий потенціал. Один з основних специфічних компонентів виробничого потенціалу сільськогосподарства, від якого значною мірою залежить ефективність аграрного виробництва, - це агробіокліматичний потенціал, який являє собою сукупність факторів і умов, що формуються без участі людини. До організаційно-управлінського компоненту відносяться підприємницький, інфраструктурний та інформаційний потенціал. Соціально-економічний компонент включає трудовий потенціал, що охоплює як існуючих працівників, так і осіб, що шукають роботу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Lutkovska S.M., Kaletnik G.M. Strategic Priorities of the System Modernization Environmental Safety under Sustainable Development. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2020. No. 5 (45). Vol. XI. P. 1124–1136.
2. Калетнік Г.М., Гончарук І.В. Економічні розрахунки потенціалу виробництва відновлювальної біоенергії у формуванні енергетичної незалежності агропромислового комплексу. *Економіка АПК*. 2020. № 9. С. 6–16. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202009006>
3. Гарбар Ж.В. Інноваційна складова експортного потенціалу переробних підприємств АПК. *Slovak international scientific journal*. 2020. № 43. Vol. 2. P. 9–18.
4. Кондратенко Н.О., Новікова М.М., Спасів Н.Я. Розвиток системи адаптивного управління фінансовими ресурсами підприємства. *Проблеми економіки*. 2021. № 1. С. 78–84. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-78-84>

5. Штихан Н.В., Беззубко Л.В. Аналіз економічного потенціалу підприємства. Збірник наукових праць *Донбаської національної академії будівництва і архітектури*. 2019. Вип. 4(18). С. 54–60.

6. Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Заболотна Д.В. Стратегічні ресурси забезпечення економічного потенціалу в контексті інтеграційно-диверсифікаційного розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. С. 398–404. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-398-404>

REFERENCES

1. Lutkovska, S. M., Kaletnik, G. M. (2020), Strategic Priorities of the System Modernization Environmental Safety under Sustainable Development, *Journal of Environmental Management and Tourism*, no. 5 (45), vol. XI, pp. 1124–1136.

2. Kaletnik, G. M., Honcharuk, I. V. (2020), Ekonomichni rozrakhunky potentsialu vyrobnytstva vidnovliuvalnoi bioenerhii u formuvanni enerhetychnoi nezalezhnosti ahropromyslovoho kompleksu [Economic calculations of the potential of renewable bioenergy production in the formation of energy independence of the agro-industrial complex], *Ekonomika APK*, no. 9, pp. 6–16., DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202009006> (in Ukrainian)

3. Harbar Zh. V. (2020), Innovatsiina skladova eksportnoho potentsialu pererobnykh pidpriemstv APK [An innovative component of the export potential of agricultural processing enterprises], *Slovak international scientific journal*, no. 43, vol. 2, pp. 9–18.

4. Kondratenko, N. O., Novikova, M. M., Spasiv, N. Ya. (2021), Rozvytok systemy adaptivnoho upravlinnya finansovymy resursamy pidpriemstva, *Problemy ekonomiky*, no. 1, pp. 78–84. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-78-84>

5. Shtykhanyan, N. V. & Bezzubko, L. V. (2019), Analiz ekonomichnoho potentsialu pidpriemstva [Analysis of the economic potential of the enterprise], *Collection of scientific works of the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture*, issue 4 (18), pp. 54-60. (in Ukrainian)

6. Arefieva, O. V., Piletska, S. T., & Zabolotna, D. V. (2020), Stratehichni resursy zabezpechennia ekonomichnoho potentsialu v konteksti intehratsiino-dyversyfikatsiinoho rozvytku pidpriemstva [Strategic resources for securing economic potential in the context of the integration and diversification development of entrepreneurship], *Biznes Inform*, no. 11, pp. 398–404. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-398-404> (in Ukrainian)

*Стаття надійшла до редакції
19 серпня 2024 р.*